herpy

ORMAR

Common Kingsnake

Lampropeltis getula

Lampropeltis getula är en stor, glänsande kungsorm från sydöstra USA, svart eller mörkbrun med smala, vita till gula tvärband som bildar ett kedjemönster. Den blir 90-150 cm, äter gnagare, ödlor och andra ormar och är robust och tolerant. Den kan leva över 20 år och sköts enstaka i ett golvterrarium med värmeplats och måttlig luftfuktighet.

Familj: Colubridae Tidigare namn: *Lampropeltis getula getula*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**90-150 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-30 år**
Aktiv	**På dagen och i skymningen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Våtmark och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**150 × 60 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**21-28 °C**
Värmeplats	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**12-48 mån.**
Kullstorlek	**3-25 ägg**
Inkubation	**60-70 dagar** vid 26-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Lampropeltis getula är en stor och kraftigt byggd orm med helt släta, blanka fjäll. Grundfärgen är svart eller mörkbrun, och över större delen av utbredningsområdet går 17-36 smala tvärband i vitt, gult eller rödgult tvärs över ryggen och bildar det kedjemönster som arten känns igen på. Huvudet är nästan enfärgat mörkt med ett par ljusa fläckar på sköldarna. Mot söder i Florida blir banden fler (22-54) och bredare, och grundfärgen ljusare brun med gul stippling; den södra formen räknas i dag ofta som en egen art, *Lampropeltis floridana*.

Vuxna djur är normalt 90-125 cm, och de största når 150 cm. Det högsta uppmätta är omkring 210 cm. Det gör den till den största arten i *Lampropeltis*. Nykläckta ungar är 20-28 cm. Arten liknar nära släktingar, och de ljusa tvärbanden på mörk botten är det bästa kännetecknet. Namnet används i hobbyn ofta i vid bemärkelse om hela kungsormskomplexet från kust till kust. Sedan 2009 är *Lampropeltis californiae*, *Lampropeltis holbrooki*, *Lampropeltis nigra* och *Lampropeltis splendida* utskilda som egna arter, och vägledningen här handlar om den östliga arten i snäv bemärkelse.

Djuret är härdigt och tål fångenskap väl. Unga och nyinköpta djur kan skaka på svansen, slå ut mot en hand och avge illaluktande sekret när de plockas upp, men de flesta vänjer sig vid hantering. Arten äter andra ormar, även giftiga, och det präglar hållningen: djuren ska hållas var för sig. Det finns färg- och teckningsvarianter (morfer) i fångenskap. Vägledningen handlar om arten själv, inte om genetik.

Utbredning och livsmiljö

Lampropeltis getula lever i sydöstra USA, från södra New Jersey och Delaware genom Maryland, Virginia och de två Carolina till Georgia och norra Florida. Mot väster går utbredningen till Appalacherna, West Virginia och sydöstra Alabama. Typlokalen är "Carolina", senare begränsad till Charleston i South Carolina.

Mot väster är gränsen skarp: i södra Alabama och centrala Georgia avlöses arten över en smal zon av *Lampropeltis nigra*. Mot söder glider den över i *Lampropeltis floridana* på den södra delen av Floridahalvön, och de två korsar sig över stora delar av Florida. Kungsormarna i Apalachicola-låglandet i nordvästra Florida beskrevs 2017 som *Lampropeltis meansi*, men hybridzonen med *L. getula* är större än hela dess utbredning, och den räknas ofta fortfarande till *L. getula*.

> **Naturlig utbredning:** USA.

LIVSMILJÖ

L. getula finns i ett brett urval av livsmiljöer från havsnivå upp i bergsskog: sandiga höjdryggar, tallskog, lövskog och blandskog, gräsmark, snår, flodslätter, sumpmarker och kärr, kanter av vallar och vattendrag samt odlade områden och lador. Den finns ofta nära vatten. Den håller till under trädstammar, bark, brädor och stenar, i stubbhål och gnagargångar och längs stengärdesgårdar, och den solar sig på solöppna sluttningar. Den klättrar och simmar bra.

Arten är aktiv från mars-april till oktober-november, mest på dagen och i skymningen; under den varmaste delen av sommaren går den över till nattaktivitet. Största delen av tiden går åt till att ligga gömd i lövförna. På vintern går den i vintervila i bergsspringor, gnagargångar och ihåliga stubbar. Födan består av nästan allt den kan övermanna: ormar, även giftiga, vars gift den tål, gnagare, ödlor, fåglar, kräldjursägg och grodor. Under parningstiden kämpar hanarna genom att pressa varandras framkroppar mot marken.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 150 × 60 × 60 cm (längd × bredd × höjd). Större är bättre, för arten är aktiv och utforskar hela terrariet. Mindre djur på under 100 cm kan klara sig i 120 × 60 × 60 cm. Ungar bor i ett mindre terrarium eller en ventilerad låda till att börja med och flyttas när de inte längre kan sträcka ut sig och röra sig längs kanten. Terrariet ska vara minst 60 cm högt så att lampor och värme kan placeras säkert.

Locket ska kunna låsas. Ormen hittar varje svaghet, och ett terrarium med frontöppning och lås eller ett lock med klämmor är det säkra valet. Använd inte tejp.

Bottenmaterialet ska vara jord som håller en måttlig fuktighet. En blandning av 40 % ren matjord, 40 % kokosfiber eller färdig terrariejord och 20 % lekplatssand i ett lager på omkring 10 cm fungerar bra, och ett lager torra löv ovanpå ger gömställen. Aspspån, majsgranulat och tidningspapper kan också användas. Undvik kattsand, kemiskt behandlat bottenmaterial, tall och ceder. Mata gärna i en separat låda så att djuret inte sväljer bottenmaterial.

Inred med minst två gömslen, ett i den varma och ett i den kalla änden, så små att ormen ligger tätt i dem när den är hopringlad. Grenar, kork och stenar ger motion och klättermöjligheter. Ju fler gömslen, desto mer vågar djuret visa sig. Ta bort avföring dagligen, och byt botten helt var 3:e-4:e månad.

TEMPERATUR

Djuret reglerar sin temperatur genom att flytta mellan varma och kalla platser, så terrariet ska ha en tydlig gradient. Ytan under värmelampan ska vara 29-32 °C, mätt med en infraröd termometer, och den kalla änden 21-26 °C. Använd två halogenlampor sida vid sida så att hela det hopringlade djuret värms jämnt, och lägg en ljus, platt sten eller en trädbit under lamporna som solplats. Ett svart gömsle vid värmen fungerar som varmt gömsle.

Stäng av värmen på natten. Temperaturen följer rummet och får gärna sjunka 3-5 °C jämfört med dagen, till 18-22 °C, men inte under 18 °C. Nattsänkningen håller aptit och matsmältning igång.

Använd aldrig värmestenar. Värmen är för koncentrerad och ger brännskador. Värmemattor och värmekablar kan användas som komplement, men bara med termostat. Placera terrariet bort från fönster där solen kan överhetta det.

Ligger djuret på värmeplatsen långa perioder behöver det mer värme. Använder det den aldrig behöver det mindre.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 40-60 %, mätt med en digital hygrometer mitt i terrariet. Den är högre i den kalla änden och på natten och lägre i den varma änden, och det är normalt. Siffrorna gäller kungsormar i allmänhet. *L. getula* lever ofta nära vatten och tål den övre delen av intervallet. Fuktigheten höjs med en sprayflaska, med fuktig sphagnum i gömslet i den kalla änden och med ett lager löv på botten. Ställ fram ett fuktigt gömsle när djuret ska ömsa skinn.

Ställ alltid fram en skål med färskt vatten, så stor att djuret kan lägga sig i den. Blir luften i terrariet kall och fuktig ska skålen vara mindre eller tas bort några dagar i veckan. Skrubba skålen varje vecka med ett desinfektionsmedel för djur.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig i naturen. Den klarar sig utan UVB, men UVB rekommenderas för bästa välfärd. Det passar Ferguson-zon 2. Använd ett T5 HO-rör på 5-6 % UVB som täcker omkring hälften av terrariets längd och sitter över den varma sidan. Målet är ett UV-index på 2-3 vid solplatsen. Över nät är avståndet mellan rör och djur på solplatsen 25-30 cm, utan nät 35-45 cm, och det bör kontrolleras med en UV-mätare. Rören byts var 12:e månad.

Komplettera med en kraftig LED-lampa på 6.500 K som täcker det mesta av terrariets längd. Ljuset är tänt omkring 12 timmar, och daglängden anpassas efter årstiden. Det får inte vara ljus på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

L. getula är köttätare och ska ha hela bytesdjur. Den viktigaste födokällan i fångenskap är möss, och när djuret växer används unga råttor. Variation är viktig: vaktlar, vaktelägg, kycklingar och små ormar kan användas, och en varierad kost gör djuret friskare och mindre kräsen. Mata upptinade, frysta bytesdjur. Det är säkrare, för levande gnagare kan bita och skada ormen. Använd mjuka foderpincett.

Bytesdjurets tjocklek får högst vara 1,5 gånger ormens bredaste ställe, eller omkring 10 % av dess vikt. Efter måltiden ska det finnas en tydlig, men inte stor, bula.

Utfodringsfrekvens: - Nykläckta: var 5:e-7:e dag. - Unga: var 7:e-10:e dag. - Vuxna: var 10:e-14:e dag.

Blir djuret för fett ska utfodringen göras mer sällan eller bytesdjuren vara mindre. Hantera inte djuret förrän bulan är borta. En lätt pudring av bytet med kalk och multivitamin i lika delar då och då förebygger brister. Ge inte frukt och grönt: ormen kan inte smälta växtmaterial.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

L. getula är robust och tolerant. Ge ett nytt djur omkring 2 veckors ro, och börja först hantera när det äter regelbundet. Börja med korta omgångar på högst 5 minuter, och lägg inte tillbaka djuret förrän det är lugnt. Hantera högst en gång om dagen. Lyft djuret underifrån, stöd kroppen och låt det kravla upp på handen i stället för att gripa det.

Ett nervöst djur ringlar ihop sig, fräser, skakar på svansen, slår ut och avger illaluktande sekret och avföring. Det är ett naturligt försvar som avtar med tiden. Bett är ofarliga, men ormen kan hålla fast. Hantera inte djuret när ögonen är blåaktiga och mjölkiga före ömsningen, eller strax efter utfodring. Tvätta händerna före och efter, för kräldjur kan bära på salmonella.

Håll djuren var för sig. Arten äter andra ormar, även artfränder, och unga djur kan äta upp varandra. Vid parning sätts hanen in hos honan under uppsikt, och djuren separeras igen efteråt.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna har en längre, bredare svansrot med plats för hemipenisarna. Könet bestäms säkrast med en sond, som bara en erfaren person bör använda. Hanar är könsmogna efter 1-4 år och honor efter 2-4 år, i naturen vid en längd på 60-90 cm. I fångenskap sker det ofta tidigare, eftersom djuren får rikligt med föda. Djuren ska vara fullvuxna och i gott hull innan de sätts i avel; en för ung eller mager hona riskerar att bli äggbunden.

PARNING

Parningen följer på vintervilan. I naturen går *Lampropeltis getula* i vintervila från oktober-november till mars-april i bergsspringor, gnagargångar och ihåliga stubbar. Temperatur och längd för vilan i fångenskap är inte dokumenterade för arten. Djuren ska vara fria från parasiter och i gott hull innan de kyls ner, och matas inte de sista veckorna före vilan så att tarmen är tom. Vatten ska alltid vara tillgängligt. Efter vilan värms de gradvis upp och matas väl innan de sätts ihop.

Sätt alltid in hanen hos honan, inte tvärtom, och upprepa introduktionen med ett par dagars mellanrum tills honan har haft ägglossning. Hanarna kämpar om honorna, så håll inte två hanar tillsammans. Mata bara när djuren är åtskilda. I naturen parar sig arten från mars i Florida och från april-maj längre norrut.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger äggen omkring 60 dagar efter parningen, normalt i maj-augusti och ofta efter en ömsning. Kullen är på 3-25 ägg, vanligtvis omkring 10. Ge henne en äggläggningslåda med fuktig vermikulit eller sphagnum på den varma sidan. Honan vaktar inte äggen. Hon är utmattad efter äggläggningen och ska ha rikligt med föda för att bygga upp krafterna igen. Flera kullar på en säsong förekommer, men belastar honan hårt.

INKUBATION

Ta försiktigt ut äggen och vänd dem inte. Hänger de ihop ska de inte skiljas med våld. Lägg dem på fuktig vermikulit i en sluten behållare med ett par små lufthål i locket och gräv inte ner dem. Vermikuliten ska vara fuktig, men inte så blöt att det går att vrida ut vatten. Vid 26-29 °C kläcks äggen efter 60-70 dagar; siffrorna är lånade från *Lampropeltis californiae*. I naturen kläcks de efter ungefär 60 dagar. Kontrollera äggen en gång i veckan för mögel och kollaps och ta bort dåliga ägg. Ungarna stannar i ägget en dag eller två medan de tar upp gulesäcken. Hjälp inte till med kläckningen.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nykläckta ungar är 20-28 cm och väger 9-14 g. De stannar i boet omkring en vecka, till första ömsningen. Sätt varje unge för sig i ett litet terrarium eller en ventilerad låda med gömsle, vatten och en värmekälla. Ungar äter upp varandra och får aldrig hållas tillsammans. Efter första ömsningen erbjuds en nyfödd mus varje vecka, och upptinade, frysta djur är säkrast. Djur som inte vill äta kan hjälpas genom att doftsätta musen med en ödla. Växer de ökar du bytets storlek och frekvensen gradvis. Om de vägrar äta, kontrollera temperaturerna och försök igen efter en vecka.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på fel i uppställningen. De typiska är:

- Fetma vid för stora eller för täta måltider.
- Ömsningsproblem vid för torr luft: ge ett fuktigt gömsle när ögonen blir blåaktiga.
- Brännskador från värmestenar och oskärmade värmelampor.
- Förstoppning eller tilltäppt tarm vid för låg temperatur, för lite vatten eller intag av bottenmaterial.
- Kvalster och inre parasiter, framför allt hos vildfångade djur. Använd uppfödda djur, och sätt nya djur i karantän.
- Luftvägsinfektion vid för kall eller fuktig luft: djuret andas med öppen mun eller har snuva.
- Bett från levande bytesdjur. Använd upptinade djur.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig kropp och äter regelbundet. Väg djuret varje vecka, för en plötslig viktnedgång är ofta det första tecknet på sjukdom. Kräldjur döljer sjukdom, så sök en veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret inte äter, tappar i vikt, andas med öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.